

LATVIJAS PAŠVALDĪBU SAVIENĪBA

Mazā Pils iela 1, Rīga, LV-1050
Tālr. 67226536, fakss 67212241
e-pasts: lps@lps.lv
www.lps.lv

Nod.maks.kods: 40008020804
Nor.konts LV53UNLA0001001700906
AS "SEB banka"
kods UNLALV2X

Rīga

11.11.2020. Nr. 202010/SAN2852/NOS787

Uz VSS-935

Vides aizsardzības un reģionālās
attīstības ministrijai

*Par plāna projektu "Atkritumu
apsaimniekošanas valsts plāns
2021.-2028.gadam" (VSS-935)*

Latvijas Pašvaldību savienība (LPS) ir izvērtējusi un nesaskaņo plāna projektu "Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028.gadam", jo ir šādi iebildumi:

1. Aicinām katrā atkritumu apsaimniekošanas reģionā ar konkrēto pašvaldību un nozares speciālistiem izvērtēt samērīgumu pakalpojuma pieejamībā visiem atkritumu radītājiem, pārvadāšanas attālumu efektivitāti, iespējamo ietekmi uz atkritumu tarifiem, maksām, esošo poligonu infrastruktūras uzturēšanu un izmantošanu jaunajās teritorijās u.c. jautājumus. Tāpat nepieciešam izdiskutētu valsts plāna mērķu un rīcību saskaņošanu ar konkrēto reģionu.

2. Secinām, ka šī brīža aprēķinātajā tarifā nav ņemtas vērā atkritumu pārvadāšanas izmaksas, kas prognozēto tarifu var paaugstināt pat divas un vairāk reizes. Lai nodrošinātu atkritumu izvešanu vismaz tikpat efektīvi, kā tas ir šobrīd, būs nepieciešams iegādāties papildus transporta vienības, un algot papildus personālu, kas arī tiks ierēķināts tarifos. Nav ņemti vērā arī klimata neitralitātes mērķi, piedāvājot pārvadāt atkritumus krietni lielākus attālumus. Nav izvērtēta atkritumu pārvadāšanas ietekme uz gaisa kvalitāti.

3. No 90-to gadu beigām veidota atkritumu apsaimniekošanas sistēma, lai sasniegtu ES mērķus, bet rezultāti nav iepriecinoši, jo bieži mainīti nosacījumi, nepietiekami finanšu resursi kavējuši šo mērķu sasniegšanu, piemēram, bioloģiski noārdāmo atkritumu (BNA) pārstrādes uzsākšana. Atkritumu savākšanai jābūt pašvaldību atbildībā ar iespēju veidot tai attiecīgu infrastruktūru, kam tiek paredzēti finanšu līdzekļi ES fondu ietvaros un jāsālāgo finansējuma iespējas šīs infrastruktūras uzturēšanai, atjaunošanai, modernizēšanai visā valsts teritorijā, lai pakalpojums ir pieejams visiem atkritumu radītājiem par samērīgu cenu.

4. *1.mērķis - Novērst atkritumu rašanos un nodrošināt kopējā radīto atkritumu daudzuma ievērojamu samazināšanu, izmantojot maksimāli visas labākās pieejamās atkritumu rašanās novēršanas iespējas un labākos pieejamos tehniskos paņēmienus, palielinot resursu izmantošanas efektivitāti un veicinot ilgtspējīgākas patērētāju uzvedības modeļa attīstību*

Plānā ļoti maz uzmanības veltīta atkritumu mazināšanai (dalītā vākšana nav atkritumu mazināšana) un aprites ekonomikas ieviešanai. Investīcijas infrastruktūrai, pētījumiem, inovācijām, atbildību sadale un citi jautājumi - ļoti neskaidri.

Piedāvājums ieviest nodokli iesaiņojumam proporcionāli svara attiecībai starp produkta svaru un iepakojuma svaru. Tas ļautu būtiski samazināt pārspīlēto iepakojumu, piemēram, daudzām bērnu precēm un parfimērijai.

5. Vairākas pašvaldības uzsvērušas, ka ir svarīgi zemāk minētie mērķi:

1.5.Mērķis: līdz 2023. gada 31. decembrim nodrošināts, ka bioloģiskie atkritumi ir vai nu pārstrādāti rašanās vietā, vai dalīti savākti un nodoti pārstrādei

1.6.Mērķis: ieviesti pasākumi, kas nodrošina, ka vismaz 70 % pēc svara nebīstamo būvgružu un ēku nojaukšanas atkritumi, sagatavoti atkārtotai izmantošanai, pārstrādei un citai materiāla reģenerācijai, tostarp aizbēršanai.

Šo mērķu sasniegšana ir finanšu ietilpīga, tādēļ jāmodelē AAR ietvaros, cik tuvu to rašanās vietai jāveic šo atkritumu pārstrāde, kā arī jācenšas salāgot ietekmi uz iedzīvotāju izdevumiem. Ja skatāmies pēc valsts plāna, tad nav paredzētas finanšu investīcijas šo laukumu izbūvei. Ja finansējums no valsts puses nav, jāparedz atvieglojumi MK 788.noteikumos par dārza, parka bioloģisko un inerto būvniecības atkritumu apsaimniekošanu. Nepieciešams vienkāršot videi nekaitīgu atkritumu apsaimniekošanu.

Tāpat jāizdiskutē par būvgružu ekonomisku apriti. Laukumos savāktie lietus notekūdeņi nav jānovada uz infiltrāta savāktuvi un nav jāutilizē kā infiltrāts, kā arī jāpagarina uzglabāšanas laiks vismaz līdz 1 gadam, jo šie būvgruži ir jāuzkrāj pietiekošā apjomā, lai būtu ekonomiski izdevīgi tos pārstrādāt. Pamatojums - ja ēka stāv nenojaukta, nokrišņu ūdens netiek uzskatīts par bīstamu un to novada lietus ūdens kanalizācijā. Ja materiālu var iestrādāt ceļos, vai laukumos, kur tas kalpo desmitiem gadus, kāpēc uzglabāšana atļauta tikai 3 mēnešus. Laukumus būvgružu glabāšanai var veidot teritoriāli, tiem jābūt norobežotiem, ievestais apjoms jāsver un jāieskaita kopējā savāktajā apjomā, bet nav lietderīgi to vest 100 un vairāk km, lai pārstrādātu un vestu atpakaļ.

Tādēļ, apkopojot iepriekš rakstīto, aicinām paredzēt nacionālajā plānā iekļaut tās atkritumu grupas (kurām ir zināms gala produkta statuss), kuru pārstrāde prioritāri jāveic novados (tuvāk to rašanās vietai). Šiem atkritumiem ir iespējama vienkāršota pārstrāde ar iespēju pēc pārstrādes izmantot novada teritorijā (ja zināms atkritumu beigu statuss un izmantošanas veids). Lai veicinātu kompostēšanas un būvgružu laukumu izbūvi, veidot finanšu atbalsta modeli šo laukumu izbūvei novados, kur šo laukumu izbūve nepieciešama saskaņā ar reģionā lemto. Pēc AAVP projekta var konstatēt, ka to veiks tikai specializētajos laukumos.

6. Kad samazinās atkritumu poligonu skaitu, ietekmētajos novados pieaugs loģistikas izmaksas sadzīves atkritumu pārvadāšanai uz atkritumu poligoniem un šķirošanas līnijām. Sekas - atkritumu tarifu pieaugums, pakalpojuma pieejamības ierobežošana, sadzīves atkritumu nelikumīga nonākšana apkārtējā vidē. Neiespējami iedzīvotājiem izskaidrot iespējamo tarifu pieaugumu un panākt atkritumu šķirošanu mājsaimniecību līmenī, ja robežu noteikšanas kritēriji neatspoguļo ekonomiskajos aprēķinos (4.1.tab.); centralizācija nav ekonomiski pamatota, nav izvērtēts, cik katrs atkritumu veids, kādā minimālā apjomā savākts, ir izdevīgs, cik lielu attālumu ir izdevīgi pārvadāt. Uz pieņēmumu pamata nedrīkst ieteikt restrukturizēt 5 poligonus (76.lpp.)

7. Izvērtējot esošo stāvokli atkritumu šķirošanas, pārstrādes un otrreizējo materiālu tirgos - lūgums vērst uzmanību uz atkritumu dedzināšanas darbību nepieciešamību. Atkritumu valsts plānā ir uzsvērti atkritumu dedzināšanas nozīme - direktīvas 1999/31/EK (2035.gadā drīkstēs apglabāt poligonus tikai 10% no radītajiem sadzīves

- atkritumiem) un direktīvas 2008/98/EK (2035.gadā dalībvalstīm būs jānodrošina, ka tiek pārstrādāti 65% no radītajiem sadzīves atkritumiem) mērķu sasniegšanai. Jēkabpils un Jelgavas pilsētu skatījumā būtu ekonomiski pamatoti un lietderīgi izmantot esošo poligonu tuvo atrašanās vietu, lai poligonā “Dziļā Vāda” un “Brakšķi” no atkritumiem ražotu kurināmo (NAIK) un to izmantotu siltumenerģijas ražošanai. Šāds risinājums un pieeja nodrošinātu veiksmīgu starpnozaru sadarbību mērķu sasniegšanā un veicinātu ekonomisko aktivitāti reģionos. Turklāt, saražotā NAIK apjomi pieaug, bet atbilstoši Atkritumu valsts plāna projektā norādītajam, pašlaik Latvijā ir tikai viena rūpnīca, kas izmanto šādu kurināmo – SIA “Schwenk Latvija”.
8. Latvijas teritorijā ļoti lieli importētā “*second hand*” apjomi ģenerē būtisku tekstila atkrituma plūsmu. Latvijas tekstilpreču tirgū var izveidoties situācija – līdzīgi kā ar auto riepām, kad caur ražotāju atbildības sistēmu nevar nosegt pārstrādes izmaksas. Var uzkrāties bīstami lieli apjomi.
9. *Pilnveidot principu “maksā, kad izmet” piemērošanu, it īpaši attiecībā uz daudzdzīvokļu mājām* - šo prasību ievērošana prasa lielas papildus izmaksas, tam plānā nav paredzētas atbilstošas investīcijas. Šis ir pašvaldību saistošo noteikumu jautājums - vienošanās ar daudzdzīvokļu māju iemītniekiem par kopīgā atkritumu apjoma sadales principiem un maksas noteikšanu.
10. Ražotāju atbildības sistēmas - no 2022.visam iepakojumam un doma par tekstilu, mēbelēm u.c. precēm, bet nav nosacījumi. Jābūt ne tikai dabas resursa nodokļa (DRN) atlaidēm, bet jānosaka arī ieguldījumu pamatprincipi – materiālu atpakaļsavākšanai, pārvadājumiem, reģenerācijai, pārstrādei. Tas objektīvi preču ievēdējiem regulēs maksu.
11. Jāatjauno DRN maksājumi pašvaldībām, lai šī nodokļa iemaksas tiktu ieguldītas vides projektos, kā likumā noteikts. Tas jāparedz valsts plānā.
12. Pirmām kārtām jāpārstrādā savā valstī savākto materiālu apjoms, tad drīkst pieļaut stingri kontrolētas atkritumu (otrrreizējo izejvielu) ieviešanas plūsmas un apjomus.
13. Industrijas attīstībai nepieciešams precīzs, ekonomiski pamatots un izvērtēts perspektīvs modelis ar konkrētām darbībām. Jebkura modeļa ieviešana prasa ievērojamus finanšu ieguldījumus un laiku.

Priekšsēdis

(paraksts*)

Gints Kaminskis

Sniedze Sproģe 29457537
sniedze.sproge@lps.lv

*Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.